

Ádám (Rothman) Emil (1905-1987)

Ádám Emil Debrecenben született és eredeti családi neve Rothman volt. Zenei érdeklődése gyermekkorában már megmutatkozott. Kereskedelmi iskolában érettségizett, és autodidaktaként tanult meg hegedülni, kottát írni és olvasni.

20 éves ifjúként 1925-ben, zenei tanulmányok nélkül vállalta az 1916-ban megalakult Debreceni Izraelita Ifjak Dalkörének vezetését, és bátran átvette a debreceni Nagyzsingóga férfikarának karmesteri feladatait. Ezeken a területeken hamarosan jelentős sikereket ért el, így felkérték a Debreceni Zsidó Gimnázium óraadó tanárának. A gimnáziumban is összeállított egy gyermekkórust, és így három kórust vezetett. Ezzel lehetővé vált, hogy a zsinagógai férfikart kiegészítse a tehetséges gyermekhangokkal, és szükség esetén a Dalárda férfitalosaival. Évente több hangversenyt tartott e három kórus a debreceni Arany Bika hangversenytermében és a Zsidó Hitközség székházában. Lehetősége nyílt egy kamarazenekar megalapítására is, így ezeken a kulturális eseményeken igen változatos műsorral szerepeltek az együttesek. A Debreceni Izraelita Ifjak Dalkörével több dalárda versenyen vettek részt és többet megnyernek.

Ebben az időszakban a Debrecen Szabad Királyi Város zeneiskolája Akadémiai tanfolyamának zeneszerző tanszakán tanult, melyet 1934-ben fejezett be. Ezt követően Bécsben a Wiener Sängerknaben iskolájában folytatja tanulmányait. Itt a fiúgyermek hangképzésének módszertanát sajátította el, és ezzel e terület ismert szakembere lett. A nyári időszakban – Kodály és Bartók példáját követve - gyűjtőmunkát végzett anyai szülőföldjén Ungvár és Munkács környékén, a hegyekben és a városi zsidó közösségekben. Az itt rögzített dallamokat feldolgozta élete során, ily módon mentette meg a háború alatt elpusztított zsidó közösség zenei világának egy részét. A szakrális dallamok megjelentek kórusoknak és kántoroknak írt művekben. A jiddis és hászid népzenei gyűjtései zenekara és kórusai repertoárját bővítették. 1942-ben Racin Eszter című színdarabját Kardos László a Zsidó Gimnázium tanára lefordította, és ehhez írt zenei betéteket. Ezt a művet két alkalommal adták elő a háború előtt a debreceni, majd a háború után a pesti zsidó gimnazisták.

A munkaszolgálat megszakította addigi életét, és a rettenet napjain, a zene segítette át. Cionista tanítványai mentették ki a halálba menő vasútépítő századból, és a háború utolsó napjaiban a Vadász utcai védett házban, az un. üvegház nyomorúságos körülményei között kórust szervezett, és a fegyverek zaja mellett hangversenyt tartottak.

A háborút követően újra kezdte munkát Debrecenben, de a lecsökken létszámú debreceni közösségben már nem lehetett a régi zenei életet feltámasztani, így Budapestre költözött, és a Pesti Izraelita Hitközség Gimnáziumában folytatta tanítói munkáját. Ebben az időszakban folyt a zsidó ifjúság előkészítése az aliázásokra. A Hanoár Hácioni közösségben kórust szervezett, majd az első csoport távozása után újabb kórust szervezett. Végül három kórusa hagyta el az országot.

E közben elvégezte az Országos Magyar Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola énekszaki tanítói szakát, majd az Apáczai Csere János Gyakorló Iskolában tanított, és a zeneakadémiai ének- és karvezetőszakos hallgatókkal foglalkozott.

Kórusvezetői munkáját tovább folytatta, és e kor szellemének megfelelően több mozgalmi kórust vezetett. Ezekben az években a zsidó zene világát csak egy-egy alkalommal volt lehetősége felidézni egy-egy jiddis dallam feldolgozásával, mely legtöbbször az íróasztalban pihent meg.

1969-es nyugdíjazását követően az Országos Rabbiképző Intézetben újra indítja a kántorképzést az Intézet igazgatójának Scheiber Sándornak támogatásával. Újra lehetősége nyílik kórus szervezésére, és ebben támogatta és fennmaradásának útját is egyengette Scheiber professzor. Így alakul meg a Goldmark Kórus a Rabbiképző hallgatóiból, az Anna Frank Gimnázium diákjaiból és régi kórusai

tagjaiból. Ezzel megnyílik a lehetőség a fiókban lévő művek életre hívásának, új művek komponálásának és betanításának.

A Kórus 1974-ben vette fel Goldmark Károly nevét, azzal a céllal, hogy egy zeneismerő ember számára egyértelmű legyen az együttes repertoárja: a zsidó zene minden rétege és korszaka.

Ádám Emil így vallott a Kórus céljairól:

A zsidó vallásos éneklés igen-igen régi. Az egykori Jeruzsálemi Szentélyben fejlett zenei élet folyt. A leviták nagy létszámú kórusáról és hatalmas zenekaráról a zsoldások, az archeológusok által feltárt falakon található festmények és mozaikok vallanak. A szétszórattatás következtében csak a tórai jelek, és dallamtöredékek (cantus firmus) maradtak fenn nemzedékről nemzedékre (szájhagyomány) útján.

Kórusokról, kórus kísérete istentiszteletről csak a XIX. század közepe óta beszélhetünk. A mi kórusunk ezt a közösségi egyszólamú hagyományos éneklést, valamint a már jelzett zsinagógai kóruséneklést kívánja felkutatni és hangversenyeken bemutatni. E mellett a jiddisv és haszid népzenei emlékeket gyűjteni, és a kórusnak feldolgozott formában előadni.

1987-ben bekövetkezett halálakor jelentős mennyiségű kórus és kántor zeneművet hagyott hátra, és oktató anyagot a kántorképzéshez. A Goldmark Kórus ma is él, kórusműveit repertoárján tartja, és a halálát követő években hangzó anyagon rögzítette.

A Goldmark Kórus előadásában az alábbi szerzeményei és átíratái hallhatók ebben a gyűjteményben:

Ádám Emil: Echod jochid – Míg zeng a dal ne félj (1. kotta)

Ádám Emil: Áni máámin (6. kotta)

Ádám Emil: 130. zsoltár (9. kotta)

Ádám Emil: 133. zsoltár (10. kotta)

Ádám Emil: Löchu nöránneno (19. kotta)

Ádám Emil: Zsidó lélek – zsidó ének (20. kotta)

Ádám Emil: Hámávdil (1. kotta)

Ádám Emil: Chaszid lakodalmas (1. kotta)

Ádám Emil: Af dem Pripecsik (Lengyel altatódal) (1. kotta)

Ádám Emil: Szimchasztórai dallamok (21. kotta)

Ádám Emil: Púrimi chaszid dalok és Kuti Sándor, Kelen Hugó (29. és 96. kotta)

Ádám Emil: Chanukai chaszid dalok (31. kotta)

Ádám Emil: Hámávdil (24. kotta)

Ádám Emil: Chaszid lakodalmas (26. kotta)

Ádám Emil: Af dem Pripecsik (Lengyel altatódal) (27. kotta)

Ádám Emil: Szimchasztórai dallamok (21. kotta)

Ádám Emil: Zugcse rebbenyu (36. kotta)

Ádám Emil: Áldás (56. kotta)

Ádám Emil: Ám jisraél chaj (dalcsokor) (57. kotta)

Ádám Emil: Szimchu bijerusalaim (61. kotta)

Blumenthal_Ádám: Unöszáne tajkef (23. kotta)

Gotlieb-Ádám: 3 szombati dallam (21. kotta)

Goldstein-Ádám: Uvchén Jiszkádés (22. kotta)